

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Руслан Пильнік

«_____» _____ 2025 р.

Реєстраційний № _____

«_____» _____ 2025 р.

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ДЕКОРАТИВНОГО
ЖИВОПИСНОГО НАТЮРМОРТУ

Кваліфікаційна робота
студентки групи ОМ–21
ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)

Думанської Анастасії Ігорівни

Керівник: старший викладач

Щербакова Людмила Анатоліївна

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Думанська Анастасія Ігорівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Думанська А.І. (_____)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ	7
1.1. Сутність і особливості декоративного натюрморту як жанру мистецтва...	7
1.2. Історія розвитку декоративного натюрморту у європейському мистецтві.....	11
1.3. Декоративний натюрморт у творчості українських митців	14
Висновки до розділу 1.....	17
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ «ВЕЧІРНІЙ НАСТРІЙ»	20
2.1. Концепція та розробка композиції	20
2.2. Послідовне виконання декоративного натюрморту у живописному матеріалі.....	26
Висновки до розділу 2.....	28
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	32
ДОДАТКИ	36
Додаток А	36
Додаток Б.....	44

ВСТУП

Декоративний натюрморт є унікальним жанром образотворчого мистецтва, який дозволяє художникам поєднувати естетичну виразність із символічним змістом, створюючи композиції, що прикрашають простір і викликають емоційний відгук. Цей жанр має багатовікову історію, охоплюючи як європейські мистецькі традиції, так і самобутні українські підходи, що ґрунтуються на фольклорі та національній культурі.

Актуальність теми дослідження зумовлена зростаючим інтересом до декоративного мистецтва в сучасному світі, де декоративний натюрморт відіграє важливу роль у створенні естетично привабливих композицій для інтер'єрів, виставок і культурних проєктів. Унікальність жанру полягає в його здатності поєднувати традиційні художні техніки з сучасними підходами, що робить його актуальним для художньої практики та освіти. В Україні декоративний натюрморт набуває особливого значення в контексті відродження національних традицій і пошуку нових форм вираження. Створення живописного твору в цьому жанрі дозволяє не лише розвинути технічні навички, а й поглибити розуміння культурних і художніх цінностей.

Теоретичне осмислення декоративного натюрморту ґрунтується на працях видатних мистецтвознавців. Українські дослідники, такі як П. Білецький [3], Г. Виборнова [6], П. Жолтовський [12], О. Кашуба-Вольвач [18], Р. Топал [30] створили міцну основу для розуміння жанру в українському контексті. Їхні праці розкривають зв'язок декоративного натюрморту з культурними традиціями та його еволюцію.

В Україні декоративний натюрморт яскраво розвинувся завдяки таким художникам, як К. Білокур, О. Богданова, К. Малевич, І. Мельник, В. Патик, М. Примаченко, Р. Сельський. У практичній площині декоративний натюрморт в Україні також представлений роботами В. Зарецького, А. Коцки, Ф. Кричевського та О. Новаківського. У європейському мистецтві вагомий внесок у розвиток декоративного натюрморту зробили В. ван Гог, А. Матісс, та П. Пікассо. Ці митці збагатили жанр новими техніками та ідеями, що надихають

сучасних художників.

Об'єкт дослідження: декоративний натюрморт як жанр образотворчого мистецтва.

Предмет дослідження: процес створення живописного твору в жанрі декоративного живописного натюрморту.

Мета дослідження: виконання твору в жанрі декоративного живописного натюрморту, застосовуючи теоретичні знання та практичні техніки для досягнення високої художньої якості твору.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність і особливості декоративного натюрморту як жанру мистецтва, розкрити його художні та композиційні принципи.
2. Дослідити історичний розвиток декоративного натюрморту в європейському мистецтві, визначивши ключові етапи та стилі.
3. Проаналізувати внесок українських художників у розвиток декоративного натюрморту, звертаючи увагу на національні особливості.
4. Вивчити технічні та композиційні аспекти створення декоративного натюрморту, включаючи вибір матеріалів, кольорової палітри та стилізації.
5. Створити мистецький твір в жанрі декоративного живописного натюрморту, апробувавши розроблені підходи та техніки.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань було застосовано комплекс взаємодоповнюваних методів дослідження, зокрема теоретичних – теоретико-методологічний аналіз, композиційний аналіз, синтез науково-популярних, мистецтвознавчих і методичних джерел, класифікація та узагальнення отриманої інформації; а також емпіричних – метод опису.

Практичне значущість дослідження полягає у розробці та методичному обґрунтуванні принципів побудови виразного декоративного натюрморту, що можуть бути застосовані в освітньому процесі під час викладання образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Запропоновані підходи можуть слугувати дидактичним матеріалом для проведення занять, факультативів, а також у гуртковій роботі. Матеріали дослідження є

актуальними для використання у загальноосвітніх, позашкільних та мистецьких навчальних закладах з метою поглиблення знань у галузі декоративно-прикладного мистецтва.

Структура кваліфікаційної роботи: складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури, який налічує 33 позицій та додатки. Основний зміст викладено на 31 сторінці. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 67 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ

1.1. Сутність і особливості декоративного натюрморту як жанру мистецтва

Декоративний натюрморт є унікальним жанром образотворчого мистецтва, який вирізняється своєю здатністю поєднувати естетичну привабливість із символічним змістом, створюючи композиції, що прикрашають простір і викликають емоційний відгук. На відміну від реалістичного натюрморту, який прагне до точного відтворення предметів і їхньої матеріальності, декоративний натюрморт акцентує увагу на формальних якостях – кольорі, ритмі, текстурі та композиційній гармонії. Його основна мета полягає в естетичному збагаченні середовища, часто через стилізацію чи абстракцію, що дозволяє художнику експериментувати з формою та виразними засобами.

Цей жанр не обмежується лише зображенням предметів – він передає настрій, внутрішній стан митця, або навіть культурні й філософські ідеї. Завдяки узагальненню форм, декоративний натюрморт може набувати ознак орнаментального мислення, де важливими стають симетрія, ритм, кольорові контрасти та умовність зображення. У таких композиціях часто зникає глибина простору, перспектива, натомість з'являється площинність, декоративна рівновага та декоративна узгодженість елементів [13, с.38].

Крім того, декоративний натюрморт є важливим інструментом у дизайні інтер'єру, в сценографії, у графіці, тісно взаємодіє з декоративно-ужитковим мистецтвом. Його гнучкість і здатність адаптуватися до різних візуальних мов і стилів – від класичного до авангардного – робить цей жанр актуальним як у традиційному живописі, так і в сучасних художніх практиках. Таким чином, декоративний натюрморт не лише зберігає свою актуальність, а й відкриває нові горизонти для творчих експериментів та інтерпретацій.

Декоративний натюрморт як жанр мистецтва визначається своєю спрямованістю на декоративну функцію, що передбачає прикрашання простору

та створення візуальної гармонії. Термін «декоративний» походить від латинського «decorare» – прикрашати, що підкреслює його призначення: трансформувати повсякденні предмети, такі як квіти, посуд чи текстиль, у художні образи, які несуть естетичну та символічну цінність. За словами мистецтвознавця Р. Топал, декоративний натюрморт є «художньою інтерпретацією предметного світу, яка підпорядковується принципам стилізації та ритмічної організації». Це означає, що художник свідомо відходить від натуралістичного зображення, надаючи перевагу узагальненим формам і яскравим кольорним рішенням [30, с. 15].

Сутність декоративного натюрморту полягає в його універсальності: він може існувати як самостійний живописний твір або бути частиною декоративно-ужиткового мистецтва, наприклад, у розписах на кераміці чи текстилі. У європейському мистецтві цю універсальність можна простежити в роботах французького художника Ж. Брака, який у своїх кубістичних натюрмортах, таких як «Скрипка і глечик» (1910), поєднував живопис із декоративними елементами, створюючи композиції, що балансують між абстракцією та реальністю (Рис.А.1.1.). В Україні подібну роль відіграють народні традиції, як у творчості Г. Собачко-Шостак (Рис.А.1.2.), чиї декоративні композиції з квітами та птахами використовувалися в розписах і текстильному мистецтві, відображаючи національну естетику [17].

Декоративний натюрморт характеризується низкою специфічних ознак, які відрізняють його від інших різновидів жанру. Перше - це стилізація форм. Предмети в декоративному натюрморті спрощуються до узагальнених або геометричних форм, що підкреслює їх декоративну функцію. Наприклад, італійський художник Дж. Моранді у своїх натюрмортах, таких як «Натюрморт із пляшками» (1946), використовував мінімалістичні форми та приглушені кольори, створюючи медитативні композиції з декоративним ефектом (Рис.А.1.3.). Друге – це домінування кольору. Колір відіграє ключову роль, часто стаючи основним засобом виразності. Українська художниця Є. Гапчинська у своїх натюрмортах, наприклад, із зображенням солодошів, застосовує яскраві,

пастельні кольори, які створюють грайливий і декоративний настрій. Наступною ознакою є ритм і композиційна гармонія. Композиція будується на ритмічному розташуванні елементів, що забезпечує візуальну рівновагу. Польська художниця Т. Лемпицька у своїх натюрмортах, таких як «Натюрморт із фруктами» (1930), використовувала чіткі лінії та ритмічні повтори, щоб досягти декоративної виразності (Рис.А.1.4.). Відхід від натуралізму також є важливою ознакою декоративного натюрмрту, адже він ігнорує реалістичну перспективу чи деталізацію, надаючи перевагу стилізованим образам. Український художник О. Мурашко в деяких своїх творах, наприклад, натюрмортах із квітами, свідомо спрощував форми, щоб підкреслити декоративний ефект. І останнім, але не менш важливим є символізм і культурний контекст. Композиції часто несуть символічний зміст, відображаючи культурні чи етнічні особливості. Наприклад, у творах української майстрині П. Райко декоративні натюрмрти з квітами та побутовими предметами відображають фольклорні мотиви та локальну ідентичність [17, с. 27].

Ці ознаки дозволяють декоративному натюрмрту залишатися гнучким жанром, який адаптується до різних стилів і культурних контекстів.

Створення декоративного натюрмрту ґрунтується на кількох художніх принципах, які визначають його композиційну та естетичну цінність.

1. Площинність. Декоративний натюрмрт часто віддає перевагу двовимірному зображенню, що підкреслює поверхню композиції. Французький художник Ф. Леже у своїх натюрмортах, таких як «Натюрморт із келихом» (1921), використовував площинні форми та чіткі контури, створюючи декоративну гармонію (Рис.А.1.5.).

2. Орнаментальність. Використання орнаментальних елементів, таких як візерунки чи декоративні деталі, є характерною рисою жанру. Українська художниця М. Тимченко у своїх розписах на тарілках із квітами та птахами застосовувала орнаменти, які посилюють декоративний ефект.

3. Контраст і гармонія. Художники поєднують контрастні елементи (наприклад, яскраві кольори чи різкі контури) з гармонійними композиційними

рішеннями. Нідерландський художник П. Мондріан у своїх ранніх натюрмортах, таких як «Натюрморт із імбирним горщиком» (1912), використовував контрастні кольори для створення динамічної, але збалансованої композиції (Рис.А.1.6.).

4. Експресивність. Декоративний натюрморт дозволяє виражати емоції через форму та колір. Український художник В. Зарецький у своїх натюрмортах із квітами використовував експресивні мазки та насичені кольори, щоб передати емоційну напругу.

5. Узагальнення. Художник уникає деталізації, надаючи перевагу узагальненим формам. Наприклад, у творах української художниці Т. Яблонської, таких як «Натюрморт з квітами» (1979), предмети зображуються схематично (Рис.А.1.7.), але зберігають декоративну виразність [23, с. 38].

Ці принципи формують основу для створення декоративного натюрмрту, дозволяючи художнику досягти естетичної та емоційної виразності.

У сучасному мистецтві декоративний натюрморт залишається актуальним завдяки своїй адаптивності до нових технологій і художніх течій. Сучасні європейські художники, такі як німецька мисткиня А. Кесслер, використовують змішані техніки, включаючи цифрові медіа, для створення декоративних натюрмртів, які поєднують традиційні мотиви з абстрактними формами. В Україні художниця О. Кульчицька у своїх натюрмортах із квітами та побутовими предметами застосовує акрилові фарби та колажні техніки, створюючи твори, що відповідають сучасним естетичним запитам [29, с. 21].

Декоративний натюрморт також набуває значення в контексті відродження національної ідентичності в Україні. Художники звертаються до традиційних мотивів, таких як керамічний посуд чи вишиті рушники, щоб створити твори, які відображають культурну спадщину. Наприклад, сучасна українська художниця Д. Альошкіна у своїх натюрмортах із етнічними мотивами використовує яскраві кольори та орнаменти, що резонують із національною естетикою [28, с. 231].

Таким чином, декоративний натюрморт є багатогранним жанром, який поєднує естетичну, символічну та культурну функції. Його сутність полягає в створенні гармонійних композицій, що прикрашають простір і передають

художній задум. Особливості жанру – стилізація, акцент на колір, ритм і відхід від натуралізму – роблять його універсальним інструментом для вираження творчих ідей. У сучасній художній практиці декоративний натюрморт продовжує розвиватися, залишаючись важливим елементом як живопису, так і декоративно-ужиткового мистецтва

1.2. Історія розвитку декоративного натюрморту у європейському мистецтві

Декоративний натюрморт як окремий напрям у живописі має глибокі історичні корені, що простежуються в європейському мистецтві від доби Відродження до сучасності. Його розвиток відображає еволюцію смаків, естетичних ідеалів і технічних можливостей художників, а також поступове відокремлення декоративної функції від суто реалістичного зображення. У ранніх етапах декоративність натюрморту поєднувалася з символізмом та точністю передачі предметів, але з часом зображення набувають усе більш умовного, стилізованого характеру [20].

Зміна художніх парадигм у різні епохи – бароко, рококо, романтизм, імпресіонізм, модернізм – впливала на трактування натюрморту як жанру. Водночас декоративний аспект завжди залишався важливою складовою, що дозволяла митцям не лише передати зовнішню красу предметів, а й створити гармонійну композицію з урахуванням кольору, ритму та фактури. Особливо яскраво ця тенденція проявилася у XX столітті, коли декоративний натюрморт став полем для формальних експериментів, відмови від лінійної перспективи та акценту на площинність, декоративну виразність і суб'єктивність бачення.

Початки натюрморту як жанру в європейському мистецтві сягають XVI століття, коли він з'явився як похідна форма від релігійного живопису. У творах нідерландських і фламандських майстрів, таких як Я. Брейгель Старший і П. Клас, натюрморт набув перших декоративних рис. Їхні композиції з квітами, фруктами та предметами побуту вирізнялися деталізацією й багатством кольорів, що слугувало не лише відображенням реальності, а й прикрашанням інтер'єрів

заможних осель (Рис.А.1.8.). Такі твори, відомі як «квіткові натюрморти» чи «сніданки», уже містили елементи декоративності – симетрію, ритмічність і продуману гармонію форм, що свідчить про зародження жанру в його естетичному вимірі [10].

У XVII столітті, в епоху бароко, натюрморт у Нідерландах і Франції набув нового розквіту. Художники, такі як В. Калф і Ж. Шарден, розвинули жанр у напрямку так званих «пишних натюрмортів». Їхні роботи вирізнялися багатством фактур – оксамитові тканини, блискучий метал, прозоре скло – і насиченою палітрою, що підкреслювала декоративний ефект (Рис.А.1.9.). У цей період натюрморт почав виконувати не лише символічну функцію (наприклад, нагадування про тлінність життя у «vanitas»), а й естетичну, стаючи частиною розкішного оздоблення палаців і маєтків. Важливим аспектом було використання олійних фарб, які дозволяли досягати глибини кольору й створювати ілюзію об'єму, що посилювало декоративність композицій [19, с. 121].

Перехід до XVIII століття, епохи рококо, ознаменувався ще більшим акцентом на декоративних якостях натюрморту. Французькі художники, такі як Ф. Буше та Ж. Фрагонар, інтегрували натюрморт у ширший контекст декоративного живопису. Їхні твори часто ставали частиною інтер'єрних панно чи шпалер, де квіти, фрукти й витончені предмети побуту створювали атмосферу легкості й грайливості. У цей період декоративний натюрморт утратив частину своєї символічної глибини, поступившись місцем естетичному задоволенню. Техніка акварелі та гуаші, що набула популярності в рококо, сприяла створенню ніжних і прозорих композицій, які ідеально вписувалися в інтер'єри аристократичних салонів [20, с. 66].

XIX століття принесло нові виклики й можливості для декоративного натюрморту завдяки появі імпресіонізму та постімпресіонізму. Художники, такі як К. Моне та П. Ренуар, переосмислили жанр через призму кольору й світла. Їхні натюрморти, наприклад із зображенням букетів чи фруктів на столі, вирізнялися вільним мазком і яскравою палітрою, що надавало творам

декоративного звучання. Водночас П. Сезанн вніс у натюрморт конструктивність і геометричну чіткість, що стало основою для подальшого розвитку жанру в модернізмі. Його роботи, такі як «Натюрморт із яблуками й апельсинами» (Рис.А.1.10.), демонструють баланс між реалістичною формою та декоративною організацією простору, що вплинуло на наступні покоління художників [15].

На початку XX століття декоративний натюрморт набув радикально нових рис завдяки модерністським течіям. А. Матісс, один із лідерів фовізму, перетворив жанр на поле для експериментів із кольором і формою. У його творах, наприклад «Натюрморт з блакитною скатертиною» (Рис.А.1.11.), предмети втрачають реалістичну деталізацію, поступаючись місцем спрощеним обрисам і насиченим кольоровим плямам [9]. Такий підхід підкреслював декоративну функцію натюрморту, роблячи його частиною ширшої естетичної концепції, де мистецтво слугувало прикрасі й гармонізації простору. Кубізм, представлений П. Пікассо та Ж. Браком, також вніс свій внесок, розкладаючи традиційні форми натюрморту на геометричні площини, що додавало творам абстрактної декоративності [15].

Ще одним важливим етапом став розвиток декоративного натюрморту в рамках стилю ар-деко у 1920-1930-х роках. Цей напрям, популярний у Франції та інших країнах Західної Європи, акцентував на розкоші й витонченості. Натюрморти цього періоду, часто виконані в техніці змішаного живопису (поєднання олійних фарб із позолотою чи лаком), використовувалися як елементи дизайну інтер'єрів [7, с. 15]. Художники, такі як Т. Лемпіцька, створювали композиції з екзотичними фруктами чи квітами, що вирізнялися стилізованою формою й глянцевою поверхнею, підкреслюючи декоративну роль жанру [3, с. 42].

Історичний розвиток декоративного натюрморту в європейському мистецтві тісно пов'язаний не лише зі зміною художніх стилів, а й із технічним прогресом у живописі. Від удосконалення рецептур олійних фарб у добу Відродження й бароко до використання акварелі, гуаші, пастелі та синтетичних матеріалів у новітній час — кожен період розкривав нові можливості вираження

декоративності. Характер мазка, прозорість або щільність шару фарби, спосіб нанесення пігменту на поверхню – усе це прямо впливало на візуальне сприйняття натюрморту та його естетичну цінність [5, с. 136].

У класичну епоху художники прагнули до максимальної реалістичності, використовували техніки лесування та світлотіньового моделювання, що надавало предметам ілюзії об'єму та глибини. Згодом, у період рококо й романтизму, декоративний натюрморт набуває більшої легкості, витонченості, делікатності у кольорах і формах. У XIX–XX століттях зі зміною художнього мислення фокус зміщується на декоративну площинність, експресивний колір, узагальнення форм і фактур. Розвиток нових технік – колажу, аплікації, експериментального живопису – дозволив художникам створювати декоративні натюрморти з акцентом на композиційну ритміку та стилізовані образи, а не лише на зображення предметного світу.

Зважаючи на все вище сказане можна зробити висновок, що матеріал і техніка відігравали одну з ключових ролей у трансформації декоративного натюрморту в різні епохи, відображаючи не тільки естетичні ідеали свого часу, але й прагнення митців до пошуку нових форм художньої виразності.

Відповідно, історія декоративного натюрморту в європейському мистецтві є прикладом поступового переходу від побутового й символічного зображення до естетично орієнтованого жанру. Від деталізованих композицій нідерландських майстрів до абстрактних експериментів модернізму, декоративний натюрморт відображає зміну художніх парадигм і смаків епох.

1.3. Декоративний натюрморт у творчості українських митців

Декоративний натюрморт у творчості українських художників посідає особливе місце, відображаючи синтез національних традицій, європейських впливів і самобутнього підходу до живописних матеріалів. Цей жанр в Україні розвивався в умовах тісного зв'язку з декоративно-прикладним мистецтвом, народною творчістю та прагненням до естетичної гармонії. Його особливість полягає в поєднанні функціональної краси предметів з глибоким символічним

змістом, що дозволяє художникам висловлювати національні цінності, емоції та світоглядні орієнтири через образну мову натюрморту [1, с. 114].

Колористичне багатство, ритмічна організація композиції, використання орнаментальних форм і увага до фактури – все це є характерними ознаками українського декоративного натюрморту. Предмети з традиційного побуту, природні мотиви, стилізовані елементи декоративного мистецтва часто стають основою для побудови образу, що поєднує естетичну привабливість з культурною глибиною. Такий натюрморт не лише прикрашає простір, а й слугує носієм візуальної пам'яті, що передає спадкоємність поколінь та культурну ідентичність [11, с. 8].

Одним із перших прикладів декоративного натюрморту в українському мистецтві можна вважати твори XVIII–XIX століть, пов'язані з традиціями козацької доби та барокового живопису. Хоча цей період більше асоціюється з іконописом і портретом, елементи натюрморту з'являлися в декоративних розписах церков і садиб. Наприклад, орнаментальні композиції з квітами та фруктами, виконані темперою чи олійними фарбами, слугували прикрасою інтер'єрів і мали виразний естетичний акцент. Ці ранні зразки закладали основи для подальшого розвитку жанру, поєднуючи побутові мотиви з декоративною стилізацією [4, с. 50].

Значний поштовх до розвитку декоративного натюрморту в Україні дала діяльність художників кінця XIX – початку XX століття, коли національна школа живопису почала формуватися під впливом європейських течій. Однією з ключових фігур цього часу є О. Мурашко, відомий не лише портретами, а й натюрмортами, що вирізнялися м'якою колористикою й тонким відчуттям гармонії. Його твори, такі як «Натюрморт із квітами» (Рис. А.1.12.), демонструють декоративний потенціал олійного живопису: багатошарові мазки створюють ефект глибини, а тепла палітра підкреслює естетичну привабливість композиції. Мурашко використовував живописні матеріали для передачі текстури предметів – оксамиту скатертини чи ніжності пелюсток, що робило його натюрморти частиною ширшої декоративної традиції [32].

Іншим важливим представником є М. Бойчук, засновник школи монументального живопису, відомої як «бойчукізм». Хоча Бойчук зосереджувався на монументальних розписах, його підхід до декоративності вплинув і на натюрморт. У його композиціях із квітами, фруктами та керамічним посудом простежується стилізація, натхненна народним мистецтвом – вишивкою, килимарством і розписом кераміки. Бойчук часто використовував темперу, що давала матову поверхню й чіткість ліній, ідеально підходячи для декоративних ефектів. Його учні, такі як Василь Седляр, продовжили ці традиції, створюючи натюрморти з геометричною чіткістю форм і насиченою кольоровою гамою [16, с. 134].

XX століття ознаменувалося розквітом декоративного натюрморту в творчості українських художників-модерністів. Наприклад, М. Примаченко, хоча й відома переважно як представниця народного мистецтва, у своїх живописних роботах часто зверталася до натюрмортів із квітами та фантастичними рослинами. Її твори, виконані гуашшю чи аквареллю, вирізняються яскравими кольорами й орнаментальністю, що робить їх прикладом декоративного підходу. Легкість і прозорість цих матеріалів дозволяла Примаченко створювати композиції, які балансували між реальністю й казковою стилізацією, що було унікальним явищем в українському мистецтві [12, с. 43].

Ще однією знаковою постаттю є Т. Яблонська, чії натюрморти другої половини XX століття відображають синтез реалізму й декоративності. У таких роботах, як «Літо» (Рис.А.1.13.), вона майстерно поєднувала насичені кольори з продуманим ритмом композиції, що робило її твори не лише зображенням предметів, а й естетичним об'єктом, здатним прикрасити простір. Її підхід до живописних матеріалів підкреслював їхню здатність передавати тепло й затишок, що резонувало з українською культурною традицією [31, с. 55].

У сучасному українському мистецтві декоративний натюрморт також займає важливе місце. Художники, такі як О. Стратійчук, активно експериментують із жанром, використовуючи змішані техніки – акрил, олію та

колажні елементи. Її натюрморти, зокрема «Натюрморт 1» (Рис.А.1.14.) і «Натюрморт 2» (Рис.А.1.15.), з квітами й текстилем вирізняються графічною чіткістю й декоративною площинністю, що нагадує європейський модернізм, але зберігає національний колорит завдяки використанню мотивів народного мистецтва. Акрилові фарби, які швидко сохнуть і дають яскравий колір, дозволяють Стратійчук створювати композиції з акцентом на ритмі й орнаментальності [2, с. 84].

Важливим аспектом розвитку декоративного натюрмрту в Україні є його зв'язок із народними традиціями. Мотиви вишивки, кераміки й різьблення часто знаходять відображення в композиціях художників. Ці елементи не лише збагачують візуальну мову творів, а й виступають носіями культурної пам'яті, відсилаючи до багатовікових традицій українського побуту та світогляду. Наприклад, у творах К. Білокур простежується вплив народного орнаменту: її квіти, намальовані олійними фарбами, нагадують вишиті узори, а палітра – червоний, зелений, синій – відсилає до традиційних українських кольорів. Білокур майстерно використовувала живописні матеріали, щоб підкреслити декоративність своїх натюрмртів, надаючи їм одночасно простоти й вишуканості [18, с. 23].

Її композиції відзначаються ретельно продуманою симетрією та ритмічністю елементів, що характерно для української орнаментальної культури. Художниця перетворювала звичайні рослини – мальви, півонії, айстри, барвінок – на величні символи краси та духовної сили народу. Завдяки поєднанню фольклорних мотивів із індивідуальним авторським баченням, її декоративні натюрморти виходять за межі простого зображення й набувають сакрального звучання, стаючи справжнім утіленням національної душі.

Такий підхід характерний і для інших українських митців, які в декоративному натюрмрті прагнуть зберегти й передати багатство етнокультурної спадщини. Традиційні предмети побуту – глечики, рушники, дерев'яний посуд — часто поєднуються з рослинними символами, утворюючи гармонійні композиції, в яких кожна деталь має глибоке значення. Таким чином,

декоративний натюрморт в українському мистецтві виконує не лише естетичну, а й культурно-ідентифікаційну функцію [18, с. 111].

Отже, декоративний натюрморт у творчості українських митців є унікальним явищем, що поєднує європейські художні впливи з національною самобутністю. Від барокових розписів до модерністських експериментів жанр розвивався завдяки майстерному використанню живописних матеріалів, які підкреслювали його естетичну функцію. Твори Білокур, Бойчука, Мурашка, Яблонської та сучасних художників демонструють, як декоративність стала невід'ємною частиною українського мистецтва, відображаючи культурну ідентичність і творчий потенціал нації.

Висновок до розділу 1

Теоретичне дослідження декоративного натюрморту як жанру образотворчого мистецтва дозволило систематизувати знання про його сутність, особливості, історичний розвиток і значення в європейському та українському мистецтві. Декоративний натюрморт вирізняється унікальною здатністю поєднувати естетичну привабливість із символічним змістом, трансформуючи повсякденні предмети в художні образи через стилізацію, акцент на колір, ритм і композиційну гармонію. Його універсальність проявляється як у самостійних живописних творах, так і в декоративно-ужитковому мистецтві, що підкреслює його адаптивність до різних стилів і культурних контекстів.

Історичний розвиток жанру в європейському мистецтві, від деталізованих композицій нідерландських майстрів XVI століття до модерністських експериментів XX століття, відображає еволюцію естетичних ідеалів і технічних можливостей. Твори Я. Брейгеля, В. Калфа, А. Матіса, К. Моне та П. Пікассо демонструють, як декоративний натюрморт адаптувався до змін у художніх парадигмах, зберігаючи свою естетичну функцію. В Україні жанр розвивався в тісному зв'язку з народними традиціями, що проявилось в творчості К. Білокур, М. Бойчука, О. Мурашка, М. Примаченка, Т. Яблонської та сучасних митців.

Особливу увагу варто звернути на синтез декоративного та національного,

що притаманно українському мистецтву. Народна орнаментика, символіка рослинних форм, емоційна експресивність кольору та композиційна узгодженість елементів є невід'ємними рисами українського декоративного натюрморту, що відрізняє його від європейських аналогів. Збереження і трансформація фольклорної традиції у поєднанні з індивідуальним художнім стилем митця сприяє створенню унікальних образів, здатних не лише прикрашати, але й поглиблювати емоційне сприйняття глядача.

Відповідно можна зробити висновок, що декоративний натюрморт є багатограним жанром, який поєднує естетичну, культурну та символічну функції. Його значення в мистецтві полягає в здатності гармонізувати простір і передавати творчий задум через виразні художні засоби, водночас виступаючи важливим інструментом збереження національної ідентичності та візуального коду культури.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ «ВЕЧІРНІЙ НАСТРІЙ»

2.1. Концепція та розробка композиції

Розробка композиції декоративного живописного натюрморту є ключовим етапом у створенні мистецького твору, адже саме композиція визначає гармонію, ритм і візуальну цілісність твору. У контексті декоративного натюрморту композиція не лише відображає розташування предметів, а й підкреслює естетичну функцію жанру через стилізацію, колір і формальні елементи.

Концепція композиції декоративного натюрморту базується на ідеї створення гармонійного ансамблю предметів, які не лише відображають побутові реалії, а й слугують естетичним об'єктом, здатним прикрасити простір [24, с. 16]. Основна мета полягала в тому, щоб передати декоративність через стилізовані форми, ритмічне розташування елементів і виразну кольорову палітру, що відповідає традиціям жанру. Натхненням для концепції стали традиційні українські мотиви, зокрема використання побутових предметів і природних елементів, таких як квіти, які часто символізують красу, родючість і гармонію в українській культурі.

Під час розробки композиції та концепції майбутнього живописного твору активно вивчалася творчість криворізьких митців, зокрема Ю. Бондаренка, Л. Давиденка, Є. Лещенка та О. Юрченка. Їхній доробок відіграв важливу роль у формуванні бачення декоративного натюрморту, оскільки всі ці художники у своїй практиці приділяли велику увагу декоративним і формальним аспектам живопису, поєднуючи локальний колорит, стилізацію й символізм із глибоким національним підґрунтям.

Мистецький доробок Ю. Бондаренка вирізняється унікальним синтезом декоративних форм і реалістичного зображення, що формує індивідуальну художню мову митця. Його твори насичені символічними образами та багатозначними асоціативними структурами. Характерною особливістю є виважене колористичне рішення: художник свідомо уникає надмірної

яскравості, надаючи перевагу стриманим, але глибоко змістовним кольорам, які виступають як самостійний виразний засіб, що підсилює концептуальне наповнення творів. Стилiзація та декоративне бачення митця поєднують реалістичні форми з умовністю, частковою герметизацією образів, використанням експресивної манери письма та сміливих кольорових акцентів (Рис.Б.2.1-2.).

Твори Бондаренка є вдалим прикладом для декоративно-прикладного мистецтва завдяки гармонійному поєднанню декоративних елементів із реалістичними формами, глибокому символізму, виваженому колористичному рішенню та виразній стилізації, що сприяє розвитку естетичного смаку й творчого мислення.

Творчість Л. Давиденка стала особливим джерелом натхнення, адже вона вирізняється унікальним декоративним баченням, яке трансформувалося у самобутній авторський стиль, відомий під назвою «вишиванка». Цей стиль отримав назву завдяки особливій техніці живопису: художник наносить дрібні мазки по формі зображуваних об'єктів, завдяки чому створюється ілюзія того, що робота не написана, а вишита (Рис.Б.2.3-5.). Такий підхід надає творам особливої фактурності, пластичності та текстурного ефекту, що підсилює декоративну природу зображень.

У своїй палітрі митець віддає перевагу відкритим, чистим кольорам, свідомо уникаючи складних чи так званих «брудних» відтінків. Це сприяє створенню яскравого, життєствердного образного ряду, який підкреслює позитивне світовідчуття художника. Особливістю його композицій є також використання округлих, м'яких форм, що не лише надають динаміки, а й актуалізують відчуття циклічності буття – риси, що глибоко закорінені в українській культурній традиції.

Сюжетний арсенал Давиденка ґрунтується на традиційних архетипах української культури: мужній козак-воїн, жінка-берегиня, українська хата як символ родинного вогнища. Ці образи не є застиглими чи канонічними – навпаки, митець постійно переосмислює їх у контексті сучасних викликів,

шукаючи нові смисли та образні інтерпретації. Його твори поєднують глибоку національну ідентичність із філософським осмисленням сучасності, що робить його творчість актуальною й художньо значущою в межах сучасного українського мистецтва.

Творчість Є. Лещенка є прикладом самобутньої декоративної стилізації, що вирізняється яскраво вираженим авторським підходом. Напряму, у якому працює митець, він окреслює як «райський живопис», підкреслюючи тим самим домінування світлих емоцій, гармонії та внутрішньої свободи у своїх творах (Рис.Б.2.6-7.).

Художник свідомо відмовляється від складних, важких кольорових поєднань на користь м'яких, відкритих тонів, що створюють відчуття спокою, радості й позитивного світовідчуття. Колористика його робіт побудована на теплих, пастельних барвах, які гармонійно поєднуються між собою, формуючи атмосферу умиротворення та мрійливості.

Композиціям Лещенка притаманна насиченість деталями, а реалістичні образи часто трансформуються під впливом внутрішнього переживання та особистого світогляду митця. У своїх полотнах художник поєднує елементи декоративності із сюрреалістичними мотивами, що створює ефект казковості й фантастичності. Така естетика дозволяє митцеві не лише зображати зовнішній світ, а й передавати глибинні емоційні стани та філософські роздуми.

Декоративна мова є провідним виражальним засобом у творчості Є. Лещенка. Постійно експериментуючи з формами, кольорами та образами, він створює унікальні композиції, які відкривають глядачеві фантастичні простори – «райські світи» – що водночас є символічним відображенням внутрішнього світу самого митця. Його живопис вирізняється своєрідним поетичним баченням, у якому візуальні метафори стають засобом осмислення дійсності, надаючи творам особливої естетичної глибини.

Творчість О. Юрченка вирізняється виразним поєднанням національних культурних мотивів і глибокого символізму, що є характерною ознакою його мистецького стилю. У своєму творчому доробку митець послідовно звертається

до класичних образів, притаманних українській культурі, прагнучи осмислити їх через призму особистого світогляду та авторського художнього бачення. Його декоративний підхід передбачає не лише стилізацію форми, а й активне використання колористичних рішень, що посилюють емоційно-образне звучання творів (Рис. Б.2.8.).

Художній почерк Юрченка вирізняється гармонійним поєднанням насичених яскравих кольорів зі складними охристо-зеленими півтонами, що формує впізнавану, глибоку й контрастну кольорову гаму. У роботі «Натюрморт з грушами» (Рис. Б.2.9.) застосування широкого, експресивного мазка створює динамічну ритміку, що надає композиції виразності, енергії та декоративної сили. Роботи митця вирізняються пластичною свободою й живописною експресією, що підсилює естетичне враження від зображуваних об'єктів.

Особливе місце у творчості митця посідає інтерпретація національної символіки. Митець не лише відтворює традиційні мотиви, але й трансформує їх, надаючи їм нових змістових відтінків. Таке переосмислення дозволяє створити нову візуальну мову, що сполучає традиційне й сучасне, занурюючи глядача в простір культурної пам'яті, переосмисленої крізь призму індивідуального художнього досвіду

Таким чином, творчість вище зазначених митців – Ю. Бондаренка, Л. Давиденка, Є. Лещенка та О. Юрченка – є взірцевим прикладом декоративного живопису, що поєднує національні традиції, символізм, стилізацію та виразну авторську манеру. Їхні художні підходи, образна мова та колористичні рішення стали важливим джерелом натхнення під час розробки концепції та композиції живописного твору, зокрема у процесі формування декоративного мислення, вибору колірної гами, символічних мотивів і структурної побудови натюрморту.

На етапі концептуалізації було вирішено зосередитися на створенні натюрморту, що включає вазу з квітами як центральний елемент, доповнений побутовими предметами – посудом, пляшками, фруктами та текстилем. Такий вибір предметів дозволяє створити багатошарову композицію, яка поєднує різні

текстури й форми, що є важливим для декоративного ефекту. Наприклад, квіти додають композиції легкості й органічності, тоді як керамічний посуд і скляні пляшки вносять контраст через їхню геометричну чіткість [25, с. 34].

На підготовчому етапі було підготовлено різні варіанти постановки натюрморту (Рис.Б.21-22.) та створено кілька ескізів (Рис.Б.10-20.). Кожен із них відображає різні підходи до композиції, дозволяючи експериментувати з розташуванням предметів, їхньою взаємодією та загальним балансом. В ескізі «Кохання» центральним елементом є ваза з квітами, оточена різноманітними предметами – керамічною глечиком, склянками, фруктами та текстилем. Композиція вирізняється багат шаровістю: предмети розташовані на різних рівнях, що створює глибину й динаміку. Фон із драпіруванням додає м'якості, а розкидані елементи, такі як фрукти, вносять невимушеність. Цей ескіз став основою для подальшої роботи через його гармонійне поєднання форм і можливість для декоративної стилізації. Наступний ескіз «Розлучення» має більш стриману композицію з акцентом на вертикальність: висока ваза з квітами домінує над іншими предметами, такими як пляшка, годинник і тарілка з фруктами. Фон із драпіруванням створює контраст із чіткими формами предметів. Ескіз «Зима» вирізняється простотою: ваза з квітами доповнена лише кількома предметами, такими як глечик і фрукти. Композиція є більш статичною, але має чіткий ритм завдяки повторюваним формам. В ескізі «Весна» ваза з квітами розташована поруч із глечиком і чашками, створюючи компактну композицію. Фон із драпіруванням додає м'якості, але загалом композиція здається занадто щільною, що ускладнює сприйняття окремих елементів[22].

Після аналізу ескізів було обрано варіант "Кохання" як основний для розробки художнього твору. Його багат шаровість і різноманітність предметів дозволили створити композицію, що відповідає принципам декоративного натюрморту – ритмічність, контраст і гармонія. На основі цього ескізу було створено два кольорових варіанти (Рис.Б.2.25-26.), декоративне вирішення (Рис.Б.2.27.) та картон майбутнього твору (Рис.Б.2.28.).

Розробка композиції базувалася на ключових принципах декоративного

натюрморту: центральність і ритм, контраст форм і текстур, гармонія, узагальнення та площинність. Композиційним центром виступає велика таця з фруктами та ваза з цукерками, розміщені в центральній частині зображення. Саме ці об'єкти організовують простір навколо себе, утворюючи гармонійне ядро композиції. Ваза з цукерками створює вертикальний акцент, тоді як розташування фруктів на таці забезпечує масивну горизонтальну опору. Ритм досягається через повторювані форми – округлість фруктів, циліндричність пляшок і м'які вигини драпірування. У композиції поєднуються різні форми й текстури: м'які пелюстки квітів контрастують із твердими формами керамічного посуду, а прозорість скляних пляшок – із матовістю скатертини. Це створює візуальний інтерес і підкреслює декоративність. Предмети зображені стилізовано, уникаючи надмірної деталізації, що відповідає принципам декоративного натюрморту. Наприклад, квіти зображені узагальненими формами, а посуд має спрощені обриси, що дозволяє акцентувати увагу на кольорі й ритмі, а не на реалістичності. Композиція зберігає двовимірний характер, що є типовим для декоративного натюрморту. Глибина створюється не через перспективу, а через нашарування предметів і контраст кольорів, що підкреслює декоративний ефект [21, с. 11].

Кольорове рішення відіграє вирішальну роль у декоративному натюрморті, адже саме колір підсилює естетичну виразність і емоційний вплив композиції. Перший варіант виконаний у теплій колірній гамі з переважанням жовтих, помаранчевих і рожевих тонів. Фон із м'якими відтінками світла створює ефект теплого дня, що додає композиції затишку. Квіти мають насичені відтінки червоного й оранжевого, що контрастують із зеленими пляшками та блакитними елементами посуду. Така палітра підкреслює емоційну теплоту й гармонію, що відповідає українським традиціям, де теплі кольори часто символізують радість і достаток. Другий варіант виконаний у холодній гамі з домінуванням синіх і фіолетових тонів. Фон із насиченим синім кольором створює ефект вечірнього або нічного часу, додаючи композиції таємничості. Квіти в цій версії мають яскраво-жовті відтінки, що контрастують із холодним

фоном, створюючи драматичний ефект. Пляшки та посуд зберегли зелені й рожеві відтінки, але їхня інтенсивність зменшена, щоб підкреслити загальну холодну тональність.

2.2. Послідовне виконання декоративного натюрморту у живописному матеріалі

У процесі створення декоративного натюрморту «Вечірній настрій» використано техніку гуаші на тонованому папері, що стало ключовим фактором у формуванні унікального художнього образу. Тонований папір глибокого синього відтінку обрано як основу, яка не лише задає вечірню атмосферу композиції, але й слугує активним фоном, що взаємодіє з кольорами та формами зображених об'єктів. Ця техніка дозволила досягти м'якої текстури, насичених кольорових переходів і декоративної виразності, що є основними рисами авторського стилю.

Робота розпочалася з розробки ескізу, який визначив основні елементи натюрморту: пляшку вина, келих із напоєм, вазу з квітами, тарілку з фруктами, декоративний глечик і чашку. Композиція будувалася з урахуванням принципів ритму, контрасту та балансу, щоб створити гармонійне розміщення об'єктів на площині. Кожен елемент розташовано так, щоб підкреслити вертикальні та горизонтальні лінії, що додають роботі стійкості та динаміки. Геометрична стилізація форм стала основою декоративного підходу: наприклад, ваза з квітами набула багатокутного силуету, а фрукти зображено з мозаїчною структурою.

Ескіз виконувався легкими олівцевими штрихами на тонованому папері, що дозволило зберегти видимість фону як активного елемента композиції. На цьому етапі також було враховано перспективу та пропорції, хоча декоративний стиль передбачав певну умовність у зображенні простору. Основна ідея полягала в тому, щоб кожен об'єкт виступав як окремий декоративний мотив, водночас утворюючи єдину гармонійну композицію.

Колірна палітра відіграла вирішальну роль у створенні настрою «Вечірнього настрою». Глибокий синій колір тонованого паперу став

домінуючим, символізуючи сутінки та спокій вечірнього часу. Цей фон гармонійно поєднується з теплими акцентами, такими як жовтий і помаранчевий у зображенні фруктів, та м'якими пастельними відтінками вази з квітами. Яскраві деталі, наприклад червоний колір вина у келиху та насичені зелені тони вази, додали композиції контрасту та виразності [26, с. 111].

Техніка нанесення гуаші передбачала пошарове виконання. Спочатку наносилися основні кольорові маси, що дозволило закріпити загальну колористичну основу. Потім, за допомогою тонких пензлів, виконувалася деталізація: контури об'єктів підкреслювалися чіткими лініями, а переходи між кольорами згладжувалися для створення м'яких градацій. Гуашева фарба, завдяки своїй щільності, дала змогу досягти насиченості кольорів, а тонований папір додав глибину, особливо в темних ділянках. Цей підхід підкреслив декоративний характер роботи, де важливу роль відіграють плоскі кольорові плями та чіткі межі між ними [27, с. 316].

Однією з ключових особливостей «Вечірнього настрою» є декоративна обробка форм. Кожен об'єкт стилізований з використанням геометричних елементів: пляшка вина має узагальнену силуетну форму з чіткими гранями, ваза з квітами виконана у вигляді багатокутника, а фрукти зображені з мозаїчною текстурою, що нагадує витинанку. Ця техніка дозволила зберегти впізнаваність предметів, водночас надаючи їм абстрактного, декоративного звучання.

Контури об'єктів підкреслені темними лініями, що є характерною рисою декоративного живопису. Тіні та світло оброблені спрощеним способом: замість реалістичного моделювання форм використано плоскі плями контрастних відтінків, що додають роботі площинності та графічності. Наприклад, тінь від келиха виконана у вигляді темного синього контуру, а світло на глечику передано через світлі плями, що контрастують із фоном. Такий підхід не лише підкреслив стилізацію, але й створив ефект декоративної площинності, що є важливим у натюрмортах цього напрямку [33, с. 93].

На завершальному етапі робота піддалася деталізації та корекції. Було додано дрібні декоративні елементи, такі як орнаменти на тарілці з фруктами, що

складаються з повторюваних геометричних фігур, та м'які переходи кольорів у пелюстках квітів. Квіти в вазі виконані з використанням легких мазків, що імітують їх природну форму, але зберігають декоративну умовність. Червоний колір вина у келиху став акцентом, який привертає увагу й завершує композицію.

Глибокий синій фон залишився домінуючим елементом, створюючи відчуття спокою та гармонії, що відповідає назві роботи. Тонований папір, на який нанесено гуаш, додав текстурну глибину, особливо в тих місцях, де фарба була нанесена тонким шаром, дозволяючи просвічуватись основі (Рис.Б.2.29-33). Ця взаємодія між матеріалами стала важливою частиною художнього вираження [6, с.223]

«Вечірній настрій» є прикладом успішного поєднання декоративного стилю з живописними можливостями гуаші на тонованому папері. Робота демонструє гармонію між колористичною палітрою, композиційною будовою та декоративною обробкою форм. Синій фон, як символ вечірнього часу, створює атмосферу тиші та умиротворення, тоді як теплі акценти фруктів і вина додають композиції життєвої енергії.

Ця робота відображає особливий підхід до натюрморту, де традиційні об'єкти переосмислюються через призму декоративності. Використання геометричних форм і плоских кольорових плям дозволяє відійти від реалістичного зображення, пропонуючи глядачу абстрактний, але впізнаваний образ. «Вечірній настрій» став не лише художнім експериментом, але й виразним прикладом того, як матеріал і техніка можуть служити ідеї створення декоративного натюрморту.

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи другий розділ кваліфікаційної роботи, можна зробити висновок, що виконання декоративного натюрморту «Вечірній настрій» у техніці гуаші на тонованому папері має чітку послідовність і залежить від низки етапів, кожен із яких відіграє ключову роль у реалізації творчого задуму. Перший етап стосується концепції та розробки композиції, що є основою для формування

художнього образу. На цьому етапі визначено ідею створення гармонійної взаємодії предметів із використанням традиційних українських мотивів, таких як квіти та побутові об'єкти. Процес зародження задуму включав кілька фаз: від абстрактної ідеї до конкретного образу, що відображено в ескізах («Кохання», «Розлучення», «Зима», «Весна»). Фінальний обраний ескіз став основою завдяки багатошаровості, ритмічності та можливостям для декоративної стилізації, а принципи центральності, контрасту форм і текстур, гармонії, узагальнення та площинності сформували композиційну структуру.

Другий етап стосувався практичного виконання натюрморту в живописному матеріалі. Було з'ясовано, що композиція, колір і форма відіграють не лише технічну роль, але й підкреслюють зміст і настрій роботи. Глибокий синій фон тонованого паперу, теплі акценти фруктів і контрастні кольорові деталі (червоний колір вина, зелені відтінки вази) дозволили передати вечірню атмосферу та декоративну виразність. Техніка гуаші виявилася складною, але ефективною для досягнення насиченості кольорів і чіткості контурів, що потребувало продуманого підходу до пошарового нанесення фарби, деталізації та декоративної обробки геометричними формами.

Також було визначено основні етапи виконання роботи в матеріалі, що включають створення ескізу, нанесення основних кольорових мас, деталізацію форм і фінальну корекцію. Кожен етап вимагав послідовності, акуратності та використання набутих знань і навичок у живописі, що забезпечило гармонійне поєднання декоративного стилю з живописними можливостями гуаші. Таким чином, створення роботи «Вечірній настрій» стало прикладом комплексного підходу, де чітка методологія, творчий задум і технічні прийоми дозволили реалізувати унікальний декоративний натюрморт, що передає атмосферу спокійного вечора.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи проведено ґрунтовний аналіз мистецтвознавчої літератури, що дозволило розкрити сутність і особливості декоративного натюрморту як жанру мистецтва, його історичний розвиток, а також специфіку створення твору в цьому жанрі

З'ясовано, що декоративний натюрморт є жанром образотворчого мистецтва, який через стилізацію, акцент на кольорі, ритмі та узагальненні форм виконує естетичну функцію, прикрашаючи простір і передаючи символічний зміст. Його художні принципи – площинність, контраст і гармонія, експресивність – дозволяють створювати композиції, що відходять від натуралізму, надаючи перевагу декоративним образам.

Досліджено історичний розвиток декоративного натюрморту в європейському мистецтві, починаючи з деталізованих композицій нідерландських майстрів XVI століття (Я. Брейгель Старший), через пишні натюрморти бароко (Ф. Буше), легкі твори рококо (В. Калф), імпресіоністичні експерименти (К. Моне) і аж до модерністських підходів XX століття (А. Матісс, П. Пікассо). Цей аналіз показав, що жанр еволюціонував від реалістичного зображення до естетично орієнтованих композицій, адаптуючись до змін у художніх течіях і технічних можливостях.

Проаналізовано внесок українських художників у розвиток декоративного натюрморту, зокрема К. Білокур, М. Бойчук, О. Мурашко, М. Примаченко, Т. Яблонська та сучасних митців, таких як О. Стратійчук.

Виявлено, що українські натюрморти поєднують європейські впливи з національними традиціями, використовуючи мотиви вишивки, кераміки та орнаментів, а також різноманітні матеріали – темперу, гуаш, олію, акрил – для створення самобутніх композицій, що відображають культурну ідентичність.

Вивчено технічні та композиційні аспекти створення декоративного натюрморту, зокрема вибір матеріалів, кольорової палітри та стилізації. Техніка гуаші на тонованому папері, застосована в роботі «Вечірній настрій», дозволила

досягти насиченості кольорів, чіткості контурів і декоративної виразності. Композиційні принципи – центральність, ритм, контраст форм і текстур, узагальнення та площинність – стали основою для створення гармонійної композиції, а колірна палітра з глибоким синім фоном і теплими акцентами підкреслила вечірню атмосферу.

На практичному етапі створено живописний твір «Вечірній настрій» у жанрі декоративного натюрморту, апробувавши розроблені підходи та техніки. Процес включав концептуалізацію, створення ескізів, пошарове виконання в матеріалі, деталізацію форм і фінальну корекцію. Використання геометричної стилізації, плоских кольорових плям і декоративних елементів (наприклад, орнаментів на тарілці) забезпечило відповідність принципам жанру, а взаємодія тонованого паперу з гуашшю додала композиції текстурної глибини й емоційної виразності.

Таким чином, проведене дослідження та практична робота дозволили комплексно розкрити декоративний натюрморт як жанр, його історичні та культурні аспекти, а також технічні особливості створення. Робота «Вечірній настрій» стала прикладом гармонійного синтезу естетичних, композиційних і технічних рішень, відображаючи атмосферу спокійного вечора через декоративну стилізацію та виразну колористику, що відкриває перспективи для подальших досліджень у цьому жанрі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонович Д. Українське мистецтво: конспективний історичний нарис. Прага; Берлін: Нова Україна, 1923. 11 с.
2. Берlach О. Р. Графічні техніки в образотворчому мистецтві: навчальний посібник. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2022. 103 с.
3. Білецький П. Скарби не тлінні. Українське мистецтво у світовому художньому процесі. Київ: Мистецтво, 1974. 190 с.
4. Васик М. В. Словник термінів і поняття з художньої культури. Шепетівка: Шепетівський професійний ліцей, 2011. 58 с.
5. Верига В. І. Нариси з історії України (кінець XVIII- початок XX ст.). Львів: Світ, 1996. 447 с.
6. Виборнова Г. Р. Роль освітлення в натюрморті. Київ: Художник, 2009. 236 с.
7. Вовкун В. Український авангард в контексті західноєвропейських культуротворчих процесів (10-х – початку 30-х рр. XX ст.) : автореф. дис на здобуття наук. кандидата культурології : 26.00.01. Київ, 2010. 19 с.
8. Гнатюк М. В. Образотворче і декоративно-прикладне мистецтво (основи образотворчої грамоти) : навч.-метод. посіб. Ч. 1. Івано-Франківськ: Ярина, 2016. 196 с.
9. Дюпеті М. Поль Сезан. Творчість. *Великі художники. Їх життя, натхнення і творчість*. 2003. №7. С. 10–32.
10. Еволюція мистецтва натюрморту в історії. *Superprof* : веб-сайт. URL: <https://www.superprof.co.uk/blog/history-still-life/> (дата звернення 15.03.2025)
11. Єгоров О. Образотворче мистецтво в інноваційній школі. *Мистецтво в школі*. 2002. № 6 С. 8–14.
12. Жолтовський П. Орнамент у декоративному мистецтві України. Київ: Наукова думка, 1982. 51 с.
13. Зорко А. Є. Натюрморт у класичному живописі та академічній

художній освіті. Вісник КНУКіМ. Серія : Мистецтвознавство. 2011. Вип. 25. С. 36-43.

14. Імпресіонізм у мережі. Вінсент Ван Гог. Епізоди з життя: шалена діяльність. *Impressionnisme* : веб- сайт. URL: http://impressionnisme.narod.ru/VAN_GOG/epizode_van_gog2.htm (дата звернення 1.05.2025).

15. Імпресіонізм у мережі. Поль Сезанн. *Impressionnisme* : веб- сайт. URL: http://impressionnisme.narod.ru/SEZANNE/sezanne066_about.htm (дата звернення 16.04.2025).

16. Кашуба-Вольвач О., Сторчай О. Профессор М. Л. Бойчук та «бойчукизм». *Образотворче мистецтво*. 2009. № 3. С. 132–135.

17. Кржавич Д. П. Українське мистецтво. Львів: Світ, 2005. Ч.3. 268 с.

18. Культура і побут населення України : навч. посіб. для вузів / В. І. Наулко та ін. Київ: Либідь, 1993. 284 с.

19. Левчук Л. П. Види мистецтва. Філософський енциклопедичний словник / ред.. В. І. Шинкарук та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. 742 с.

20. Лоза Н. А. Використання символів і алегорій у створенні художнього образу композиції натюрморту: «Простір і час»: методичні рекомендації. Одеса: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2017. 73 с.

21. Михайленко В. Є., Яковлєв М. І. Основи композиції. Київ: Каравела, 2008. 304 с.

22. Об'єкт і мистецтво – Хронологія натюрморту через історію мистецтва <https://www.iris28.art/post/object-and-art-a-timeline-of-the-still-life-through-artistichistory> (дата звернення 23. 04.2024)

23. Скрипник Г. А. Історія українського мистецтва: у 5 т. Т.5. : Мистецтво ХХ століття. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2007. 1048 с.

24. Пономаренко Г. О. Натюрморт. Види натюрморту та вибір формату. Творчі компетентності учнів мистецьких шкіл. Від традицій до інновацій : матер. всеукр. наук.-практ. конференції. Херсон, 17-18 вересня 2020. 384 с.

25. Половна-Васильєва О.А. Посібник. Основи формальної композиції: для студентів напряму 6.020205 «Образотворче мистецтво» / уклад. О.А. Половна - Васильєва. – Дніпропетровськ: Роял Принт, 2015. – 34 с.

26. Прищенко С. В. Стилзація як прийом кольорово-графічного формотворення. *Вісник ХДАДМ*. 2012. №4. С. 1–5.

27. Прищенко С. В. Кольорознавство : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 436 с.

28. Скрипник Г. А. Історія українського мистецтва: у 5 т. Т.5.: Мистецтво ХХ століття. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2007. 1048 с.

29. Сотська Г. В., Шмельова Т. М. Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво «Стар», 2016. 52 с.

30. Топал Р. А. Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва. Київ: Художник, 2001. 311 с.

31. Український натюрморт 2 пол. 20 – поч. 21 століття з приватної збірки Олексія Петренка: альбом-каталог / упоряд.: Петренко О.М., Білоусько О.А. Полтава : ТОВ «АСМІ» с. 92

32. Шапіро О. Український модерн. Газета «День». URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/taym-aut/ukrayinskiy-modern>. (дата звернення 7.05.2025)

33. Щербина В. Г. Практична композиція : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. 180 с

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстрації до Розділу 1



Рис.1.1. Жорж Брак. «Скрипка і глечик», 1910р.



Рис.1.2. Ганна Собачко-Шостак. «Ваза з квітами», 1964 р.



Рис.1.3. Джорджо Моранді. «Натюрморт із пляшками», 1946 р.



Рис.1.4. Тамара Лемпицька. «Натюрморт із фруктами», 1930 р.



Рис.1.5. Фернан Леже. «Натюрморт з келихом», 1921 р

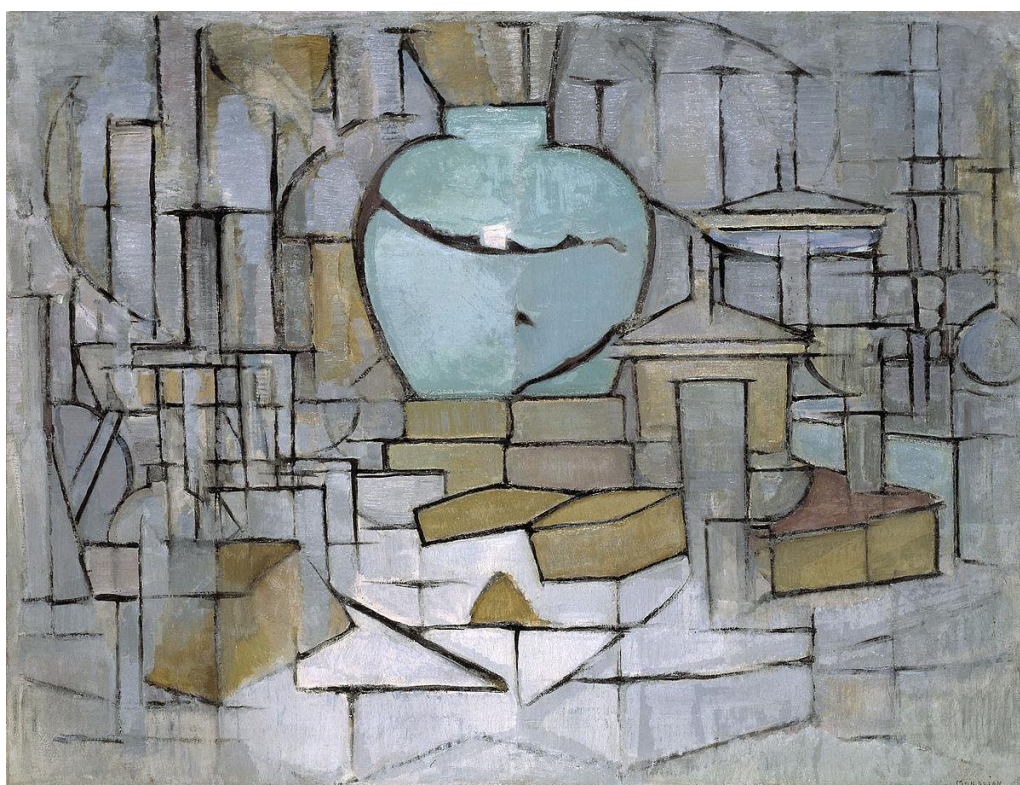


Рис.1.6. Піт Мондріан. «Натюрморт із імбирним горщиком», 1912 р.



Рис.1.7. Тетяна Яблонська. «Натюрморт із квітами», 1979 р.



Рис.1.8. Ян Брейгель Старший. «Керамічна ваза з квітами», бл. 1608 р.



Рис.1.9. Віллем Калф. «Натюрморт зі срібним кувшином», 1655-1660 рр.



Рис.1.10. Поль Сезанн. «Натюрморт з яблуками та апельсинами», 1899 р.



Рис.1.11. Анрі Матісс. «Натюрморт з блакитною скатертиною», 1909 р.



Рис.1.12. Олександр Мурашко. «Натюрморт із квітами», 1913 р.



Рис.1.13. Тетяна Яблонська. «Літо», 2005



Рис.1.14. Оксана Стратійчук. «Натюрморт 1», 1996

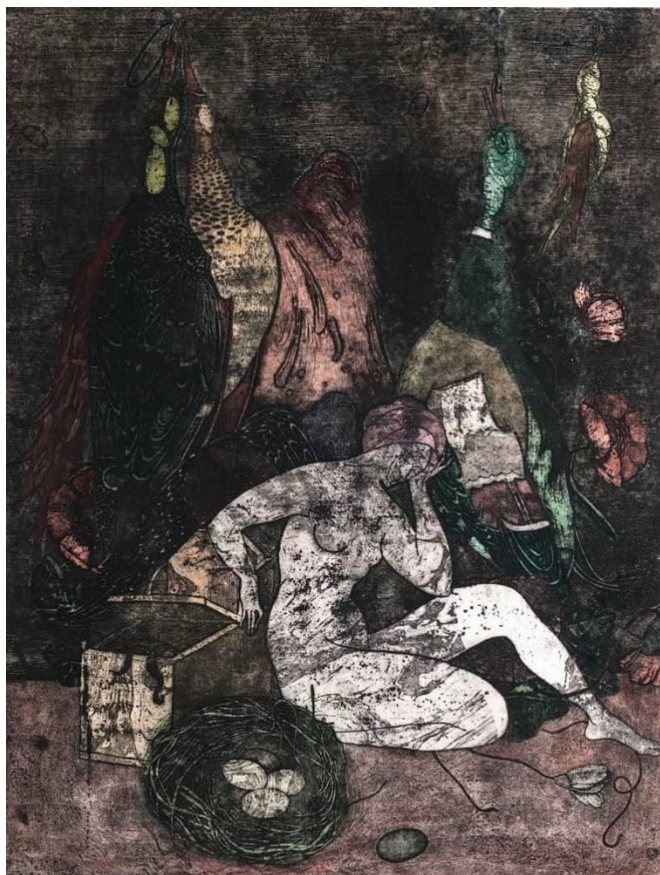


Рис.1.15. Оксана Стратійчук. «Натюрморт 2», 1996

Додаток Б

Ілюстрації до розділу 2



Рис. 2.1. Юрій Бондаренко «Станок» 2011 р.

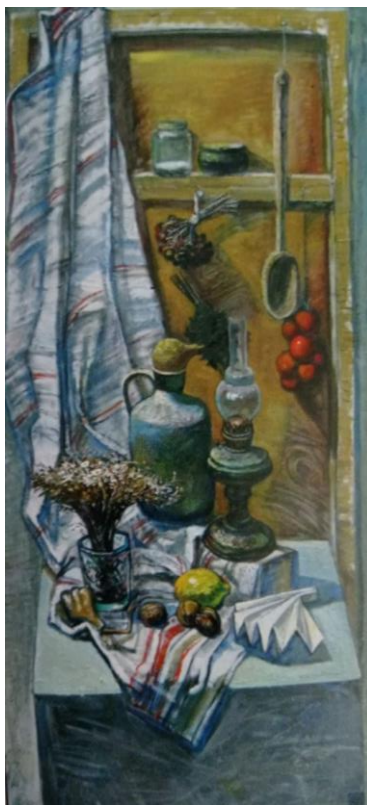


Рис. 2.1. Юрій Бондаренко «Натюрморт з газовою лампою» 2012 р.



Рис. 2.3. Леонід Давиденко. «Трійця», 2003 р.



Рис. 2.4. Леонід Давиденко. «Викрадення нареченої», 1999 р.



Рис. 2.5. Леонід Давиденко. «Зустріч», 2000 р.



Рис.2.6. Євген Лещенко. «Світ кота», 1990 р.

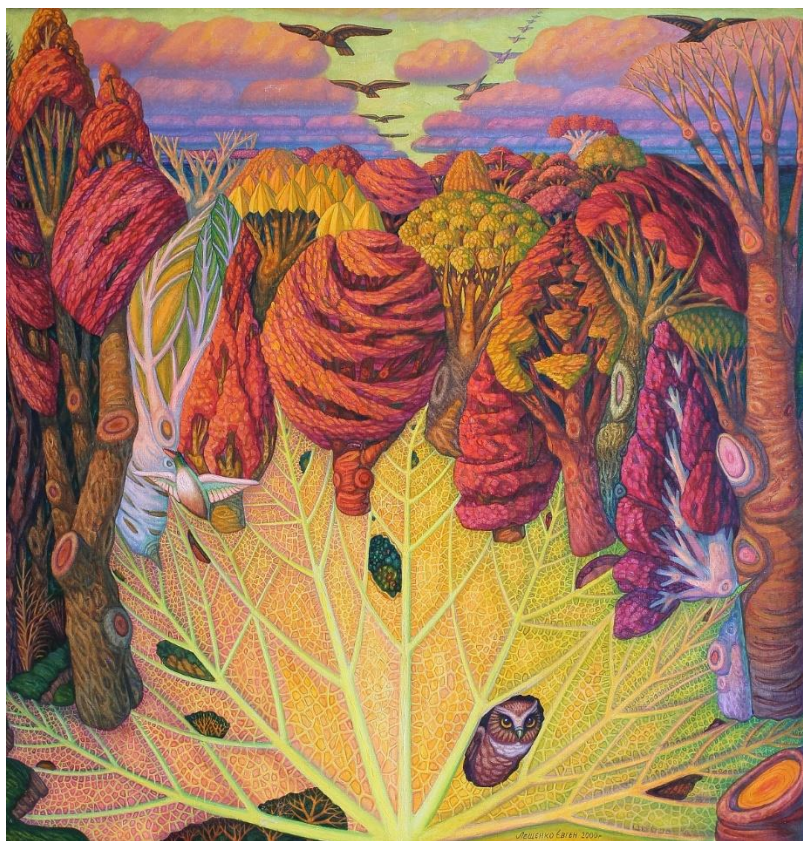


Рис.2.7. Євген Лещенко. «Чарівна осінь», 2000 р



Рис. 2.8. Олександр Юрченко. «Горобці», 2002 р.



Рис. 2.9. Олександр Юрченко. «Натюрморт з грушами», 2020 р.



Рис.2.10-11. Лінійні пошукові ескізи композиції натюрмрту.



Рис.2.12-13. Лінійні пошукові ескізи композиції натюрмрту.



Рис.2.14-15. Лінійні пошукові ескізи композиції натюрморту.



Рис.2.16. Лінійні пошукові ескізи композиції натюрморту.



Рис.2.17. Лінійні пошукові ескізи композиції натюрморту.



Рис.2.18. Лінійні пошукові ескізи композиції натюрморту.



Рис.2.19. Лінійні пошукові ескізи композиції натюрморту.



Рис.2.20. Лінійні пошукові ескізи композиції натюрморту.



Рис.2.21-22.Варіанти пошуку композиції декоративного натюрморту.



Рис.2.23-24. Лінійні пошукові ескізи композиції натюрморту.





Рис.2.25-26. Кольорові пошуки затвердженої концепції.

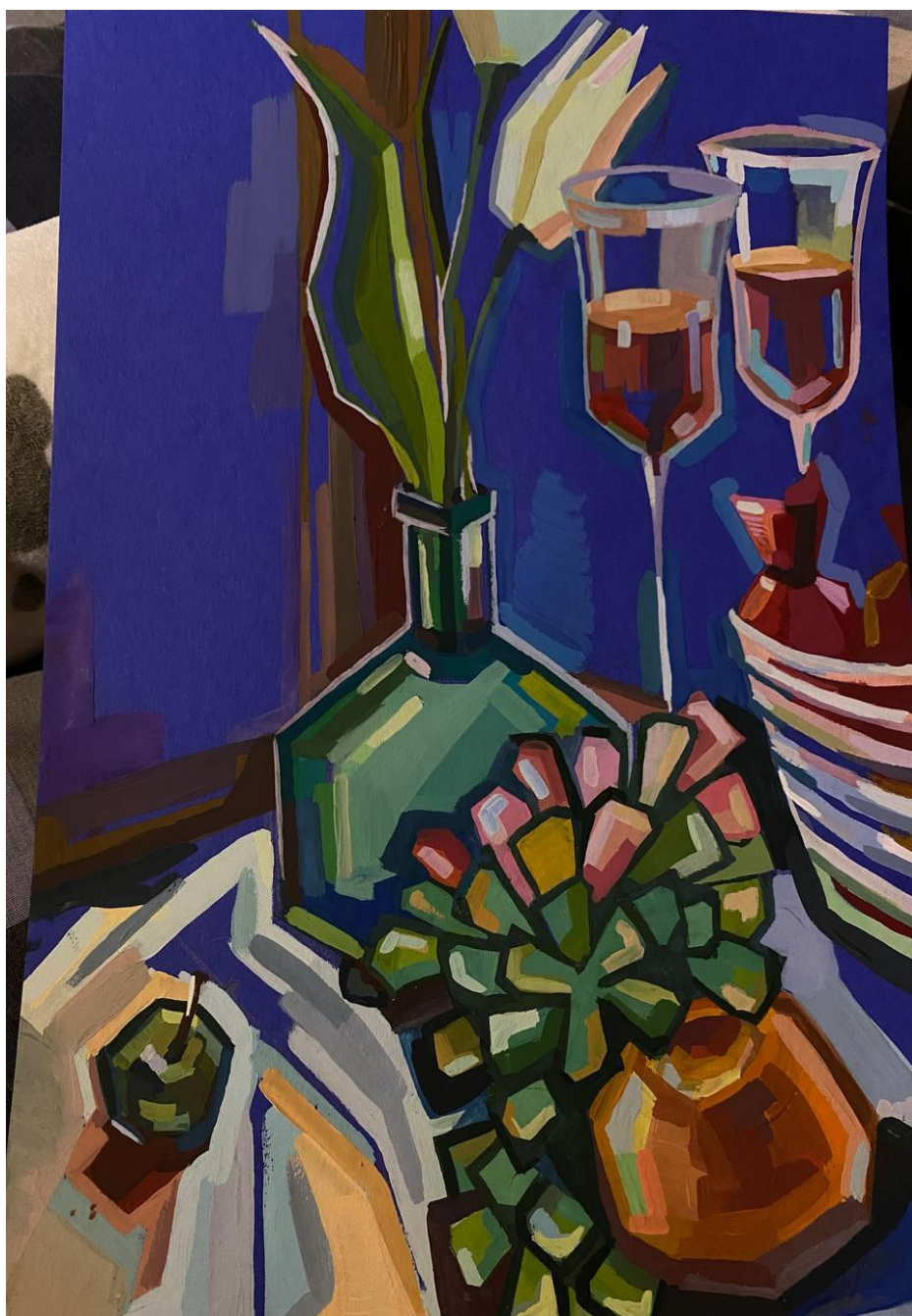


Рис.2.27. Пошуки декоративного вирішення



Рис.2.28. Виконання картону .

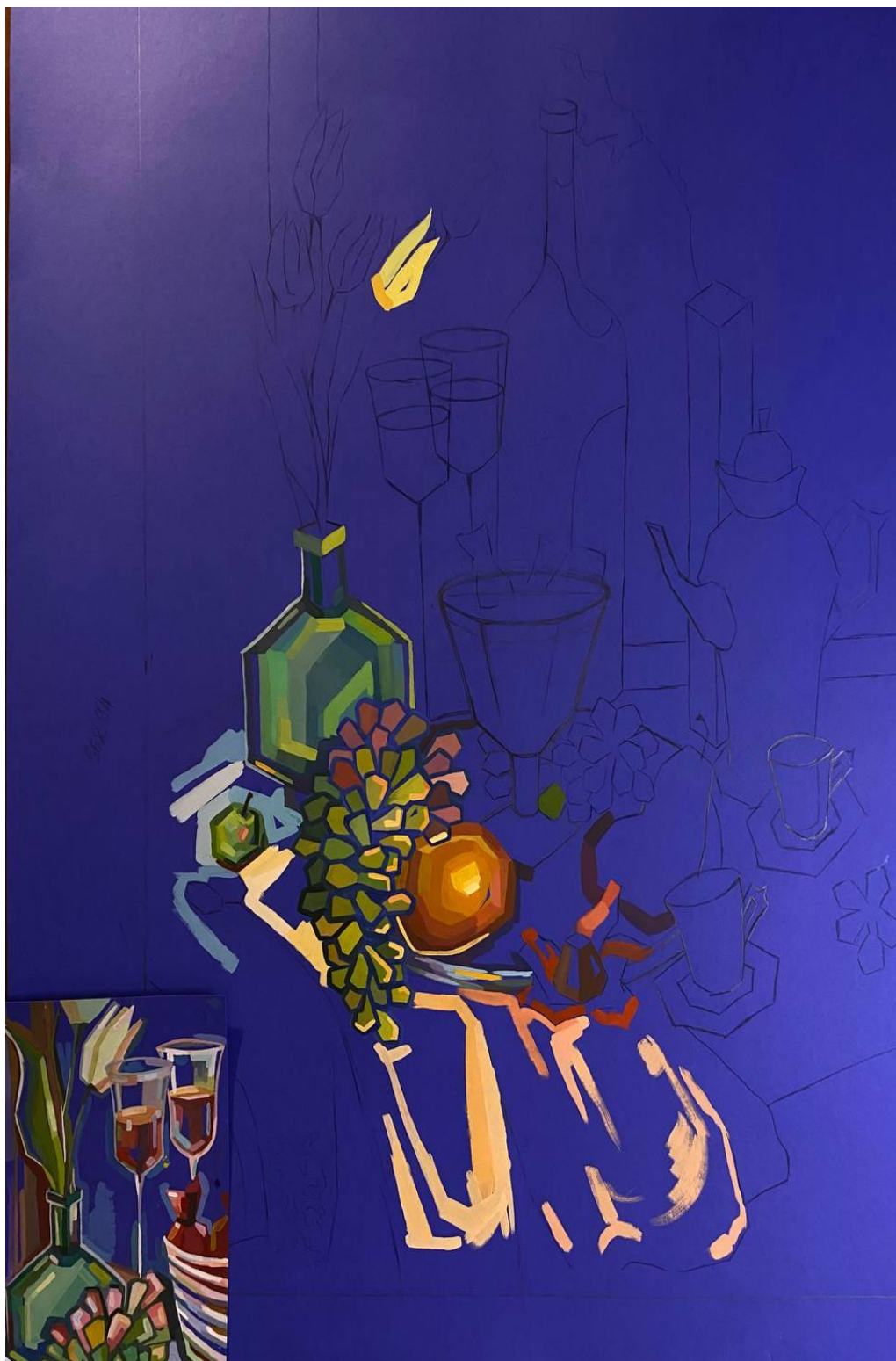


Рис.2.-29. Поетапне виконання декоративного натюрморту
«Вечірній настрій»



Рис.2.-30. Поетапне виконання декоративного натюрморту
«Вечірній настрій»



Рис.2.-31. Поетапне виконання декоративного натюрморту
«Вечірній настрій»



Рис.2.-32. Поетапне виконання декоративного натюрморту
«Вечірній настрій»



Рис.2.-33. Поетапне виконання декоративного натюрморту
«Вечірній настрій»